

KÜLÖNFÉLÉK.

Egy ismeretlen erdélyi művészről.

(Az Egerházi család két nemes levele.)

A mező-bándi Egerháziak levelesládájában a családnak két nemes levele őriztetik. Közülök az egyik igen értékes, becses, kulturtörténeti adalékot képvisel s mint ilyen, merőben ellentmond Acsády Ignác „Bethlen Gábor udvara“ cz. tanulmányában tett azon állításának, mintha a fejedelem nagyszerű építkezéseinél a festéseket és díszítéseket csak külföldi, idegen művészek végezték volna. Sőt a legnagyobb valószínűség szerint a gyulafehérvári palotában a fejedelem hálósobáján kívül a többi termeket — melyeket a jó Szalárdi szerint „különbkülönb képírásos, aranyos és mészmetzésbeli mesterséges menyezetek ... ékesítettek“ — épen ez az *Egerházi János magyar művész* díszítette, kinek nemeslevelét ismertetni kívánjuk.

Az Egerháziak két nemeslevele egyikét bándi Egerházi Balázs kapta Báthori Gábortól 1609-ben ama szolgálataiért, melyeket hazája s a fejedelmek érdekében tett a közügyek terén s a hadi vállalatokban. Ezért a fejedelem, — mint: „antea quoque uti intelligimus nobilem ... denuo, et ex novo,“ a nemesek közé iktatja s ilyen czímmert adományoz neki: Egyenesen álló égszínkék paizs udvarában páncezélós jobb férfi kar néhány érett búzakalászt s pálmával körülvelt, csupasz kardot tart fölfelé. A paizs felett nyitott katonasisak s ezen gyöngyökkel, drágakövekkel ékes királyi korona van, melynek két oldalából két fehér liliom van kinőve. A paizst kétfelől díszítő szalagok veszik körül.

Az egész czímer leírása az eredetiben így hangzik: Scutum videlicet militare erectum, coelestini coloris, in cuius campo sive area dextrum hominis brachium loricam indutum aliquot ematurati tritici aristas, simul ac ensem evaginatam palmo comprimentem sursum porrexisse visitur; supra scutum galea militaris aperta est posita, quam contingit corona regia gemmis et margaritis decenter ornata, ex qua rursum duo candidi liliorum flores transversim emergunt; ex cono autem galeae teniae sive lemnisci variorum colorum hinc inde defluentes utramque

scuti partem pulcherrime ambiunt et exornant, prout haec omnia in capite seu principio praesentium literarum nostrarum docta manu et arte pictoris clarius expressa et depicta esse cernuntur.

A másik czímeres levelet mező-bánci *Egerházi János* kapta s ő érette testvére Egerházi István, 1631-ben I. Rákóczy Györgytől.

Az „ifjú nemes“ Egerházi János, úgy látszik, tanulmányai végzetével festészetre adta magát. Kiképzése után különösen a színek vegyítését értette kitűnően, de egyaránt jeleskedett az arany, ezüst s más, a szemnek tetszős színek alkalmazásánál. Az ilyen kitűnő festőt aztán Erdély főurai foglalkoztatták s foglalkoztatta különösen Bethlen Gábor a gy.-fehérvári és alvinczi kastélyainak építése, díszítése körül. Ő készítette a kastélyok koczkás mennyezetét, a festéseket, kijavította a kisebbik torony óra-köreit, s azokon a számokat, s a fedelét festette zöld színre stb. Mindezekért s nagyobb reményekre jogosító tehetségéért a fejedelem Egerházi Jánost s érette testvérét újból nemesíti s ezt a czímert adja számukra: Tiszta vörös színű paizs alját három szikla foglalja el. Ezen szétterjesztett szárnyakkal sas áll balra fordított fejjel, ugyanott zöld köpenyben, zöld süveggel egy ember ül. Jobbjában háromszínű kerekded tábla s három ecset, baljában ellenség fejébe ütött véres kard van; felettük pedig egy hártvány ez a jelmondat: Quod libet, licet. A paizson sisak, ezen korona, a korona felett az alsóhoz hasonló kard látszik.

Az elmondottak az eredetiben részletesen így következnek: ... „tum vero considerantes nobilem juvenem Joannem Egerházi de Mező-Band, inde a puero honestis litteris deditum, tandem non exigua cura et fatigiis comparasse in mirabili et laboriosa illa arte pictoria progressum, quo cum aliis magnanimis viris, tum maxime serenissimo quondam Gabrieli illi sacri Romani imperii et Transilvaniae principi etc.: magui nominis praedecessori nostro, in pingendis mirificoque artificio variegandis, aureo, argenteo variisque a aliis aspectui placidis coloribus, tam *Vincziensis*, quam vero *Albensis* palatiorum principum laquearibus, adeoque renovatae minoris turris circulos, horaeque totius literas numerales condecens ordine et directa linea eliminando ut et tegmina turris, usque summa culmina viridi colore tignendo inservivisse et collaborasse idoneus repertus fuerit; in sequentia vero tempora praestantius incrementum majoremque spem suae virtutis polliceri perhibetur, quo itaque ad laudabilia quaeque facinora incitamentum ipsa ex munificentia nostra principali accedat: eundem Joannem Egerházi alias *Képiró*, veluti alioquin etiam ex nobilibus oriundum notabilis, denuo in coetum et numerum verorum et indubitatorum regni nostri Transilvaniae et partium Hungariae eidem anuexarum nobilium annumerandum, aggregandum, cooptandum et adscribendum duximus, decernentes expresse, ut idem Joannes Egerhazi alias *Képiro* ac per eum Stephanus Egerhazi frater ipsius carnalis, ipsorumque

haeredes et posteritates utriusque sexus universi a modo in perpetuum pro veris et indubitatis nobilibus habeantur et reputentur. In signum autem hujusmodi verae et perfectae nobilitatis eorum haec arma: scutum videlicet rubei coloris, cujus fundum occupat rupes triangularis, cui aquila expansis alis reflexoque versus sinistram capite superstare, ei item homo viridi tunica et pileo similiter viridi et rubei guttulis notatam triaque penicilla dextra tenere, sinistra vero manibus mucronem nudum sanguinis involutum, et capiti hostili infixum sursum levare conspiciuntur, quibus omnibus supereminet album ex membrana inclinatum cum impressa Emblematica illa pharasi: Quod libet, licet. Scuto incumbit cassis detecta, aurea corona signata; supra vero coronam muero itidem inferiori similis, cum incusso capite hostile cernitur. A summitate porro cassidis teniae sive lemnisci, a sinistra quidem albi et rubei, a dextra vero partibus flavi caeruleique colorum, hinc inde defluentes utraque scuti oras sine margines decenter ambiunt et exoriant; prout haec omnia ab eodem ipso Joane Egerházi alias Képiro exquisite comptere in frontispitio praesentium exprimuntur.“

Mind a két nemes levél eredetije Egerházi Gyula birtokában van, Mező-Bándon. Sz. F.

Remekírók Képes Könyvtára, szerkeszti Radó Antal, kiadja Lampel R. (Wodianer F. és fiai.) Bpest, 1901, eddig I–VII. kötet.

Semmi sem mutatja jobban a magyar irodalmi vállalatok örvendetes föllendülését, mint az a körülmény, hogy egyszerre két nagy-szabású irodalmi vállalat indult meg, melyeknek ezéjja a magyar és külföldi remekírók kiadása 50—55 kötetben. Egyik a *Lampel* (Wodianer) cég (ez agilis, nagy munkakörű könyvkiadók) vállalata, mely a magyar és világirodalom kincstárából az első sorozatban tervezett 50 kötet kiadását már meg is kezdette. A másik a *Franklin-Társulat*, a mely a „Magyar Remekírók“ kiadását tervezi 55 kötetben. A múlt évben indult meg a „*Remekírók Képes Könyvtára*“ (Lampel-Wodianer kiadása), a mely felölelni készül a régibb és újabb magyar irodalom legjelesebb költői s államférfiai műveit, u. m. Pázmány, Zrinyi, Mikes, Csokonai, Berzsenyi, Kazinczy, Katona, Kisfaludy Károly, Kölcsey, Bajza, Garay, Vörösmarty, Madách, Reviczky, Kossuth Lajos és Deák Ferencz műveit s már is kiadta Petőfi, Kisfaludy Sándor és Tóth Kálmán költeményeit. A külföldi irodalomból a tervezetbe fel vannak véve a görög tragédia írók, aztán Homéros, Virgil, Byron, Goethe, Schiller, Heine, a Niebelung-ének, Musset, Leopardi, Firduzi és már is megjelent Shakspeare és Molière műveiből egy-egy kötet. A kötete-